KHUNG PHÁP LÝ PHỔ BIẾN CỦA TRUNG TÂM TÀI CHÍNH QUỐC TẾ VÀ MỘT SỐ HÀM Ý CHO VIỆT NAM

GS LÊ HỒNG HẠNH
Trung tâm Trọng tài quốc tế Việt Nam; Đại học Luật Hà Nội;
Ủy ban TƯ MTTQ Việt Nam
Vietnam International Arbitration Centre (VIAC); Hanoi Law University;
Central Committee of the Vietnam Fatherland Front
Email: lhhanhgs@gmail.com

Tóm tắt

Trung tâm tài chính quốc tế (International Financial Center, IFC) là một định chế tài chính có vai trò đặc biệt đối với sự phát triển kinh tế quốc gia. Vai trò đặc biệt này của các IFC thể hiện qua sức hút của chúng đối với đầu tư nước ngoài qua các giao dịch tài chính. Tuy nhiên, IFC phát triển được hay không phụ thuộc vào rất nhiều vào khung pháp lý. Trên nền tảng luật học so sánh, bài viết phân tích khung pháp lý hiện đang được áp dụng phổ biến và hiệu quả ở các IFC trên thế giới để xác định những tiêu chuẩn pháp lý cần có để một IFC phát triển bền vững, từ đó đưa ra một số hàm ý cho việc xây dựng khung pháp lý cho IFC ở Thành phố Hồ Chí Minh và Đà Nẵng.

Từ khóa: *Trung tâm tài chính quốc tế, khung pháp lý, tòa án, trọng tài*

Abstract

An international financial center is a financial institution which is pivotal to the economic development of a nation. This special role is demonstrated by its attractiveness to foreign investment through financial transactions. However, the development of an international financial center depends heavily on its legal framework. Based on a comparative analysis, this article examines the legal frameworks currently applied effectively in international financial centers worldwide to identify the necessary legal standards for the sustainable development of an international financial center, thereby offering some implications for the establishment of an international financial center in Ho Chi Minh City.

Keywords: *international financial center (IFC), legal framework, court, arbitration*
DOI: https://doi.org/10.70236/khplvn.812
Ngày nhận bài: 15/01/2026 **Ngày duyệt đăng: 02/7/2026**

1. Khái quát về các trung tâm tài chính quốc tế ở một số quốc gia chọn lọc

1.1. Bối cảnh kinh tế và tài chính của việc thành lập một số trung tâm tài chính quốc tế ở các nước

Trên thế giới, tính đến tháng 8 năm 2025 có 119 IFC, trong đó có 40 trung tâm tài chính hàng đầu theo xếp hạng của Global Financial Centres Index (GFCI 37).[1]

Dữ liệu về trung tâm tài chính toàn cầu của GFCI 37 cũng cho thấy sự xuất hiện của các trung tâm tài chính gắn với những nền kinh tế năng động, thậm chí mới nổi. Trong khu vực châu Á - Thái Bình Dương, Đông Á có 11 trung tâm và riêng tại Trung Quốc có 6 trung tâm, chiếm hơn 50%; Đông Nam Á chỉ có 1 IFC duy nhất trong top 40. Nhìn vào sự phân bố IFC trong phạm vi toàn cầu,

1 Marcus Lu, "Mapped: The world's top financial centers in 2025", *Visual Capitalist*, 2025, https://www.visualcapitalist.com/mapped-the-worlds-top-financial-centers-in-2025/, truy cập ngày 30/08/2025.

dễ dàng nhận thấy Mỹ và Trung Quốc - hai nền kinh tế lớn thứ nhất và thứ hai có lần lượt là 9 và 6 IFC hàng đầu.

Sự phân bố các IFC cho thấy các định chế tài chính này ưa thích những nền kinh tế lớn, có lượng vốn đầu tư và giao dịch tài chính khổng lồ mà Mỹ và Trung Quốc là hai ví dụ điển hình. Tổng sản phẩm quốc nội (*Gross Domestic Product*, GDP) của Trung Quốc năm 2025 được dự báo đạt 18,53 nghìn tỷ USD, chiếm 16,9% GDP toàn cầu. Lượng vốn đầu tư tại Mỹ ở thời điểm 2024 đạt 23.700 tỷ chiếm 23,7% lượng vốn đầu tư toàn cầu.[2] Khối lượng tài sản giao dịch của các ngân hàng Mỹ đã vượt mốc 1.000 tỷ USD trong quý III/2024, đạt mức cao nhất trong hơn 16 năm và gần chạm kỷ lục mọi thời đại được ghi nhận trước cuộc khủng hoảng tài chính năm 2008.[3] Mức độ liên kết với nền kinh tế toàn cầu của nền kinh tế quốc gia dễ nhận thấy qua sự tồn tại của IFC và xếp hạng của chúng.[4]

Trung tâm Tài chính quốc tế Astana (Kazachstan) được thành lập vào năm 2018, sau 3 năm ban hành Luật về Trung tâm tài chính Astana ngày 07/12/2015. Ở thời điểm thành lập IFC Astana, Kazachstan có các yếu tố ảnh hưởng đến thị trường tài chính đáng lưu ý sau: (i) Kazachstan có 32 ngân hàng với tổng tài sản tương đương với 73 tỷ USD trong đó phần lớn thuộc sở hữu của các nhà đầu tư tư nhân; (ii) Mặc dù Kazakhstan là nền kinh tế tương đối mở, các mối liên kết trực tiếp với khu vực tài chính bên ngoài vẫn còn hạn chế. Tài sản và nợ phải trả bên ngoài của các ngân hàng Kazakhstan chỉ chiếm một phần nhỏ trong bảng cân đối kế toán của họ. Việc tiếp cận thị trường bán buôn quốc tế vẫn còn hạn chế đối với hầu hết các ngân hàng; (iii) GDP của Kazakhstan là 202,106 tỷ USD và GDP đầu người là 10,670 USD; (iv) Tính đến ngày 01/01/2018, tổng vốn đầu tư trực tiếp nước ngoài (*foreign direct investment*, FDI) vào Kazakhstan đạt 161,7 tỷ USD. Phần lớn vốn đầu tư nước ngoài tập trung vào lĩnh vực dầu khí.

Trung tâm Tài chính quốc tế Dubai (*Dubai International Financial Centre*, DIFC) được thành lập năm 2004. Về bản chất, DIFC là khu vực tài chính tự do dành cho các doanh nghiệp hoạt động ở Trung Đông, châu Phi và Nam Á. DIFC là khu kinh tế mở của Dubai, nơi việc sở hữu các doanh nghiệp không có bất kỳ sự ràng buộc tham gia nào của doanh nghiệp sở tại. DIFC phát triển nhanh và hiện đang nằm trong top 10 IFC trên thế giới. Ở thời điểm thành lập vào năm 2004, DIFC có nhiều điều kiện thuận lợi. GDP của Tiểu vương quốc Dubai - tiểu vương quốc lớn thứ hai của Các Tiểu vương quốc Ả Rập Thống nhất (*United Arab Emirates*, UAE) ở thời điểm đó đạt mức 147,82 tỷ USD và GDP đầu người là 333.376,2 USD.[5] Tổng giá trị FDI của Dubai tại thời điểm

2 Trang Linh, "So sánh hai nền kinh tế lớn nhất thế giới Mỹ và Trung Quốc", *Thời báo Tài chính Việt Nam*, 2024, https://thoibaotaichinhvietnam.vn/so-sanh-hai-nen-kinh-te-lon-nhat-the-gioi-my-va-trung-quoc-152276.html, truy cập ngày 31/08/2025.

3 TTXVN, "Tổng tài sản giao dịch của các ngân hàng Mỹ đạt đỉnh trong hơn 16 năm", *Thời báo Tài chính Việt Nam*, 2024, https://thoibaotaichinhvietnam.vn/tong-tai-san-giao-dich-cua-cac-ngan-hang-my-dat-dinh-trong-hon-16-nam-164272.html, truy cập ngày 31/08/2025.

4 Z/Yen Group, Long Finance, "The Global Financial Centres Index 37", *Long Finance*, 2025, https://www.longfinance.net/programmes/financial-centre-futures/global-financial-centres-index/, truy cập ngày 30/08/2025.

5 World Bank Group, "Foreign direct investment, net inflows (% of GDP) - United Arab Emirates", *World Bank Open Data*, 2025, https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.WD.GD.ZS?locations=AE, truy cập ngày 30/08/2025.

thành lập trung tâm tài chính là 10 tỷ USD.[6] Tính đến tháng 12/2004, trong nền kinh tế của Các Tiểu vương quốc Ả Rập Thống nhất có 21 ngân hàng thương mại với 353 chi nhánh được đăng ký với tổng tài sản trong cân đối tài chính là 222,221 tỷ USD.[7] UAE là một trong những quốc gia dẫn đầu về chỉ số tự do thương mại, có thuế quan rất thấp hoặc bằng 0. Các ngân hàng của UAE có đại diện ở phần lớn các trung tâm tài chính trên thế giới. Năm ngân hàng lớn nhất của UAE hoạt động tại 16 quốc gia khác nhau thông qua 48 văn phòng đại diện.[8] IFC Dubai chỉ sau 6 năm đã vươn lên top 10 các IFC vào 2026.[9]

Trung tâm Tài chính quốc tế Thượng Hải có lịch sử hình thành khá đặc thù. Trung tâm tài chính Thượng Hải được thành lập từ năm 1930 song biến mất trong nền kinh tế xã hội chủ nghĩa (XHCN) của Trung Quốc từ năm 1949. Năm 2011, IFC Thượng Hải được chính thức hoạt động trở lại nhằm hiện thực hóa Kế hoạch 5 năm lần thứ 12 của CHND Trung Hoa.[10] Việc thành lập IFC Thượng Hải vào những năm 2009 - 2011 mang lại những hàm ý lớn cho Việt Nam qua các chỉ số về thị trường tài chính, về GDP, về hệ thống pháp lý. Năm 2010 và 2011, GDP của Thượng Hải là 17.915,41 triệu và 20.009,68 triệu nhân dân tệ.[11] Thượng Hải có nền kinh tế năng động và hướng ngoại, có Sở giao dịch chứng khoán Thượng Hải được xếp hạng quốc tế. Thượng Hải, vào năm 2010, có 28 ngân hàng nước ngoài đang hoạt động.[12] Tiền gửi tại các ngân hàng trên chiếm 171,3% thu nhập quốc dân, trong đó có 131,1% là tiền gửi của khu vực tư. Năm 2010, sau hơn hai thập kỷ phát triển nền tảng tài chính và pháp lý, Thượng Hải IFC đã vươn lên vị trí thứ 8 trên bảng xếp hạng Global Financial Centres Index (GFIC) và Xinhua-Dow Jones IFC.[13] Tổng giá trị tài sản vốn hóa trong các ngân hàng chiếm 87,6% tổng tài sản của hệ thống tài chính. Tổng giá trị vốn hóa của các ngân hàng so với GDP là 234,2%. Giao dịch hoán đổi ngoại tệ (*FX swap*) ở Trung Quốc đạt 1296 tỷ USD; giao dịch ngoại tệ chuyển tiếp (*FX forward*) đạt 34,6 tỷ USD. Trung Quốc ở thời điểm này có 2603 công ty niêm yết và thị trường vốn sở hữu (*equity market*) và mức vốn hóa thị trường của chúng so

6 Macrotrends, "UAE foreign direct investment 1975-2025", *Macrotrends*, 2025, https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/are/uae/foreign-direct-investment, truy cập ngày 30/08/2025.

7 International Monetary Fund (IMF), *United Arab Emirates: 2005 Article IV Consultation - Staff Report*, IMF Country Report No. 05/268, 2005, https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2005/cr05268.pdf, truy cập ngày 30/08/2025.

8 Mohammad Anaam Hashmi, "An analysis of the United Arab Emirates banking sector", *International Business & Economics Research Journal*, Vol. 6(1), 2007, DOI: https://doi.org/10.19030/iber.v6i1.3338

9 Dubai International Financial Centre (DIFC), "DIFC's rise as a top-five global hedge fund hub comes into sharp focus", *DIFC Insights*, 2024, https://www.difc.com/whats-on/insights/difcs-rise-as-a-top-five-global-hedge-fund-hub-comes-into-sharp-focus, truy cập ngày 07/08/2026.

10 Shanghai Municipal Financial Regulatory Bureau, "Overview of Shanghai international financial center construction", *Shanghai Finance*, 2022, https://en.jrj.sh.gov.cn/ShanghaiFinance/yw-jbqk/20221025/0072ecb335ae49a99cfff449b10b0000.html, truy cập ngày 07/08/2026.

11 Ruisi Zhang, Hongtao Ji, "GDP forecast of Shanghai based on grey model", *Academic Journal of Business & Management*, Vol. 3(9), 2021, DOI: https://doi.org/10.25236/AJBM.2021.030906

12 Study In China Admission System (SICAS), "List of foreign banks in Shanghai", *SICAS*, 2011, https://www.sicas.cn/Theme/study_in_Shanghai/Contents_110630174736589.shtml, truy cập ngày 28/12/2025.

13 Raph Luo, "Shanghai as an international financial center - Aspiration, reality and implication", *Undergraduate Economic Review*, Vol. 8(1), 2011, Article 14.

với GDP là 66,7 %. Dư nợ công và dư nợ doanh nghiệp trên GDP của Trung Quốc tương ứng là 28,6% và 8,6%.[14]

1.2. Một số điều kiện cần và đủ để thành lập trung tâm tài chính Quốc tế

Trong số các yếu tố chi phối việc thành lập và hoạt động của IFC thì yếu tố quyết định hàng đầu vẫn là tiềm lực kinh tế quốc gia. Tiềm lực kinh tế quốc gia được xác định bởi nhiều yếu tố quốc gia cũng như quốc tế khác nhau. Nó là một trong những điều kiện cần và đủ cơ bản đối với việc thành lập các IFC.

Thị trường tài chính năng động, có tính toàn cầu là điều kiện thuận lợi cơ bản tiếp theo cho việc thành lập IFC. Thị trường tài chính tồn tại trong bất cứ nền kinh tế nào, dù ở mức độ này hay mức độ khác. Sự tồn tại một thị trường tài chính có khả năng vốn hóa tối đa, có liên kết chặt chẽ với thị trường tài chính toàn cầu có vai trò đặc biệt quan trọng đối với việc xây dựng và phát triển bền vững IFC.

Trong thời đại toàn cầu hóa mạnh mẽ, việc hình thành các IFC còn chịu tác động rất lớn của công nghệ, đặc biệt là fintech. Công nghệ giúp thúc đẩy các IFC hoạt động hiệu quả. Công nghệ đã góp phần hình thành một không gian tài chính toàn cầu thống nhất, tiết kiệm tối đa thời gian và nâng cao hiệu quả thực hiện các giao dịch tài chính. "Có thể thấy sự phát triển của fintech tại các IFC. Các công ty này thu hút những công nghệ mới nhất trong lĩnh vực tài chính và bao phủ các hệ thống thông tin và truyền thông quốc tế, hệ thống thanh toán và quyết toán. Hỗ trợ thông tin được cung cấp bởi các công ty nổi tiếng thế giới như Thomson Reuters, Bloomberg và Dow Jones & Company, Tenfore và các công ty khác. Họ cung cấp quyền truy cập theo thời gian thực và báo giá của các sàn giao dịch chứng khoán thế giới, đặc biệt là NASDAQ, Nyse, CME, COMEX, CBOT, NYMEX, Eurex, Euronext, LME, thị trường Forex và các sàn khác."[15]

Nếu như các yếu tố ở trên có vai trò rất lớn đối với việc thúc đẩy sự phát triển của các IFC thì khuôn khổ pháp lý chính là nền tảng đảm bảo sự bền vững, ổn định và tính cạnh tranh của chúng. Svilana Sidenko trong công trình nghiên cứu của mình đã đặt khung pháp lý lên vị trí thứ hai trong liệt kê 11 yếu tố để một IFC phát triển.[16] Bất cứ hoạt động kinh tế nào đều phải được dựa trên những luật chơi cụ thể. Những luật này có thể mang tính áp đặt, hạn chế bằng việc tạo ra các nghĩa vụ nhằm đảm bảo sự can thiệp của nhà nước. Ở chiều ngược lại chúng có thể tạo sự năng động, sáng tạo của các chủ thể theo hướng trao quyền tự chủ dựa trên các nguyên tắc cơ bản như tự nguyện, công bằng, minh bạch và thiện chí. Khung pháp lý là tập hợp các luật chơi nhà nước ban

14 International Monetary Fund (IMF), *People's Republic of China: Financial System Stability Assessment*, IMF Country Report No. 11/321, 2011, https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2011/cr11321.pdf, truy cập ngày 28/12/2025.

15 Svitlana Sidenko, "International financial centers in the global economy", *Economics & Education*, Vol. 6(4), 2021, tr. 43. DOI: https://doi.org/10.30525/2500-946X/2021-4-6

16 Đỗ Linh, "Legal framework: The cornerstone of financial centers", *Đầu tư Tài chính*, 2024, https://dttc.sggp.org.vn/legal-framework-the-cornerstone-of-financial-centers-post121835.html, truy cập ngày 28/12/2025; Svitlana Sidenko, *tlđd*, 2021, tr. 15; Madi Z. Kenzhaliyev, "Legal regulation of international financial centers: Comparative analysis of international and Kazakhstani experience", *Journal of Actual Problems of Jurisprudence*, Vol. 102(2), 2022, tr. 130; TheCityUK, *Developing an International Financial and Business Centre in Ho Chi Minh City, Viet Nam*, TheCityUK, 2023, https://www.thecityuk.com/media/ssjjeed2/developing-an-international-financial-and-business-centre-in-ho-chi-minh-city-viet-nam.pdf, truy cập ngày 28/12/2025; International Monetary Fund (IMF) Library, "Emerging financial centers: Legal and institutional framework", *IMF Library*, 2020.

hành, cơ chế thi hành và tuân thủ của tất cả các chủ thể tham gia vào hoạt động cụ thể và trong trường hợp của nghiên cứu này là hoạt động tài chính.

2. Khung pháp lý của một số trung tâm tài chính quốc tế trên thế giới

Các IFC cần một khung pháp lý trung lập, không mang lại lợi thế sân nhà cho bất kỳ nhà đầu tư nào. Các IFC là những khu vực pháp lý nhỏ, được thiết kế riêng có thể thúc đẩy vốn hóa tài sản. Các khu vực pháp lý này cung cấp các dịch vụ chuyên biệt giúp giảm chi phí giao dịch, hỗ trợ đầu tư và thúc đẩy phát triển kinh tế cả trong nước và quốc tế.[17] Các IFC trên thế giới đều được thành lập và hoạt động dựa trên những nền tảng pháp lý cốt lõi, phổ biến. Tuy nhiên, những nền tảng cốt lõi cần được điều chỉnh để đáp ứng đòi hỏi đặc thù của hệ thống pháp lý quốc gia. Câu hỏi bất mà cứ quốc gia nào cũng phải trả lời khi thành lập IFC là tiếp nhận hoàn toàn hay lựa chọn những nền tảng cốt lõi vào khung pháp lý cần cho IFC.

2.1. Khung pháp lý của trung tâm tài chính quốc tế Dubai

Khung pháp lý của Dubai IFC rất đặc thù so với nhiều IFC khác trên thế giới bắt nguồn từ cấu trúc nhà nước của UAE. Dubai là một trong số các tiểu vương quốc UAE. Pháp luật của UAE với tư cách là pháp luật Liên bang được áp dụng song song với pháp luật của tiểu vương quốc Dubai đồng thời là khu tài chính tự do của UAE. Luật Liên bang số 8 ngày 27/3/2004 cho phép thành lập khu tài chính tự do ở bất cứ tiểu vương quốc nào của UAE. Dựa trên luật này, Khu tài chính tự do Dubai được thành lập theo Nghị định Liên bang số 35 ngày 27/6/2004 với tên gọi IFC Dubai. Dubai IFC có khung pháp lý và khung điều tiết dịch vụ tài chính độc lập so với pháp luật kinh tế, thương mại của Liên bang. Khung pháp lý cơ bản của Dubai IFC (DIFC) rất đặc thù ở khía cạnh áp dụng pháp luật.[18]

a. Cấu trúc tổ chức và quản lý của Dubai IFC bao gồm

(i) Ban quản lý Dubai IFC (*Dubai International Financial Centre Authority*) có nhiệm vụ giám sát sự phát triển chiến lược, hoạt động điều hành và kế hoạch của Trung tâm. Cơ quan này chịu trách nhiệm đối với sự phát triển, thi hành pháp luật và quy chế ngoài các dịch vụ tài chính.

(ii) Ban điều hành dịch vụ tài chính (*Dubai Financial Services Authority,* DFSA) là cơ quan điều tiết độc lập dịch vụ tài chính và dịch vụ liên quan được thực hiện trong phạm vi Dubai IFC hoặc từ Dubai IFC và theo dõi sự tuân thủ của các dịch vụ này với luật và các quy tắc áp dụng ở Trung tâm. Chức năng điều tiết dịch vụ của DFSA được quy định chi tiết trong Luật No 1 năm 2024.

b. Cơ chế giải quyết tranh chấp

Địa vị pháp lý của DIFC trong địa chính trị và địa kinh tế của Tiểu vương quốc Dubai quyết định sự độc đáo trong cơ chế giải quyết tranh chấp của nó. Sự độc đáo này nằm ở tính lưỡng thể trong nền tảng pháp luật về giải quyết tranh chấp trong DIFC.

---

17 Andrew P. Morriss, "The impact of international financial centers", *Cato Institute*, 2024, https://www.cato.org/publications/impact-international-financial-centers, truy cập ngày 28/12/2025.

18 Nasser Saidi, "Dubai International Financial Centre - Legal framework and financial centre", *Nasser Saidi & Associates*, 2007, http://nassersaidi.com/wp-content/uploads/2012/07/DIFC-Legal-Framework-and-financial-centre-NOV-2007.pdf, truy cập ngày 28/12/2025.

Thứ nhất, UAE áp dụng hệ thống luật dân sự trên toàn lãnh thổ thuộc quyền tài phán của mình và ở hầu hết các khu vực kinh tế tự do, chẳng hạn như Trung tâm Đa hàng hóa Dubai (*Dubai Multi Commodities Centre*, DMCC), Khu vực tự do Jebel Ali *(Jebel Ali Free Zone*, JAFZA) và Khu kinh tế Ras Al Khaimah (*Ras Al Khaimah Economic* Zone, RAKEZ). Các tòa án UAE áp dụng hệ thống luật dân sự, có thẩm quyền rộng rãi đối với các tranh chấp dân sự, thương mại và lao động, thi hành các quy định của Bộ luật Dân sự (Luật Liên bang số 5 năm 1985) và Luật Giao dịch thương mại (Luật Liên bang số 18 năm 1993). Tuy nhiên, UAE lại cho phép áp dụng các nền tảng thông luật để giải quyết tranh chấp trong Khu vực tự do tài chính DIFC và Thị trường toàn cầu Abu Dhabi (*Abu Dhabi Global Market*, ADGM). Các khu vực tài phán này áp dụng thông luật của Anh, cung cấp môi trường pháp luật quen thuộc với các đối tác thương mại quốc tế.

Thứ hai, Tòa án DIFC được tổ chức theo hai cấp sơ thẩm và phúc thẩm. Trong Tòa án sơ thẩm có tòa Tòa Khiếu nại nhỏ có thẩm quyền giải quyết các tranh chấp dưới 500.000 đồng Dirham của Tiểu vương quốc Ả Rập Thống nhất (*United Arab Emirates Dirham* - AED). Tòa phúc thẩm giải quyết các kháng cáo chung thẩm đối với bản án, quyết định của Tòa án sơ thẩm.[19] Tòa án DIFC có thẩm quyền tuyệt đối chỉ với các tranh chấp thương mại, dân sự phát sinh từ hoặc trong phạm vi hoạt động của DIFC. Tòa án DIFC thực hiện tài phán dân sự, thương mại đặc thù của UAE trong phạm vi lãnh thổ Tiểu vương quốc Dubai. Một điểm đáng lưu ý là pháp luật của DIFC cho phép các bên chọn tòa án của quốc gia khác để giải quyết tranh chấp nếu các bên trong vụ kiện mong muốn. Đây là sự tự hạn chế tài phán tư pháp từ phía DIFC để tạo cho các bên quyền tự do tối đa trong việc lựa chọn phương thức giải quyết tranh chấp.

Thứ ba, tranh chấp dân sự, thương mại ở Dubai IFC còn được giải quyết bằng tài phán trọng tài. Dubai IFC ngay từ khi thành lập đã chú trọng đến việc thành lập trung tâm trọng tài. Trung tâm trọng tài quốc tế Dubai - Trung tâm trọng tài quốc tế London (DIFC-LCIA) được thành lập. DIFC-LCIA hoạt động hoàn toàn dựa vào LCIA. DIFC đã sử dụng toàn bộ nền tảng hoạt động của LCIA nhằm thu hút các nguồn tài chính thông qua cơ chế giải quyết tranh chấp trọng tài có tính cạnh tranh toàn cầu. Sau khi đứng vững, DIFC đã cho hoàn thiện trung tâm trọng tài DIFC thay thế cho thiết chế trọng tài lai DIFC-LCIA.

Thứ tư, cơ chế giải quyết tranh chấp ở IFC Dubai gắn với nền tài phán độc lập và hệ thống pháp lý lưỡng thể. Áp dụng thông luật đối với các giao dịch thương mại là sự tiếp nhận nền tảng dịch vụ tài chính, thương mại của Anh, đại diện điển hình của thông luật. Điều này có nghĩa là các quy tắc, quy chế của Trung tâm Tài chính London, các án lệ tài chính quốc tế của trung tâm này được Dubai IFC áp dụng để giải quyết các tranh chấp. Trong cơ chế giải quyết tranh chấp của DIFC có rất nhiều đặc thù gắn với yêu cầu vận hành một cơ chế

19 Shantanu Mukherjee, "The UAE's dual layer dispute resolution framework: A closer look", *Muhami*, 2025, https://muhami.ae/articles/the-uaes-dual-layer-dispute-resolution-framework-a/, truy cập ngày 28/12/2025.

giải quyết tranh chấp hiện đại, có sức cạnh tranh toàn cầu. Trong khung pháp lý của DIFC, các bên tranh chấp được phép lựa chọn Tòa án DIFC hay trọng tài ở DIFC, không kể các bên tranh chấp có hiện diện ở DIFC hay không.

2.2. Khung pháp lý của Trung tâm Tài chính quốc tế Astana (Astana IFC)

Về cơ bản, IFC Astana được tổ chức theo cách thức và mô hình của DIFC. Vào năm 2018 Kazakhstan sửa đổi Hiến pháp năm 1995 để tạo nền tảng pháp lý cho việc thành lập trung tâm tài chính. Dựa trên Điều 2 sửa đổi của Hiến pháp năm 1995, IFC Astana được thành lập năm 2018. Khoản 3A Điều 2 của Hiến pháp Kazakhstan năm 1995 quy định: "Quy chế pháp lý đặc biệt trong lĩnh vực tài chính có thể được xây dựng trong phạm vi thành phố Astana phù hợp với pháp luật Hiến pháp."[20] Như vậy, cốt lõi của khung pháp lý của AIFC là Hiến pháp năm 1995 sửa đổi. Tiếp đó, cơ quan lập pháp của Kazakhstan ban hành Luật Hiến pháp số 438-V ngày 7/12/2015 "Về Trung tâm Tài chính quốc tế Astana" quy định địa vị pháp lý của AIFC trong hệ thống pháp lý của Kazakhstan. Theo Luật Hiến pháp số 438-V, AIFC có quy chế pháp lý đặc biệt. Phạm vi và ranh giới thẩm quyền được xác định theo quyết định của Tổng thống Kazakhstan.

Pháp luật của AIFC bao gồm các văn bản pháp luật do AIFC ban hành, dựa trên thẩm quyền được Hiến pháp Kazakhstan quy định. Các văn bản pháp luật do AIFC ban hành theo các nguyên tắc, quy định và tiền lệ của thông luật của Anh và/hoặc các tiêu chuẩn của các trung tâm tài chính hàng đầu thế giới. Các vấn đề không được điều chỉnh bởi các văn bản pháp luật AIFC sẽ thuộc phạm vi áp dụng của pháp luật hiện hành của Kazakhstan. Tính đến ngày 01/7/2022, AIFC đã ban hành hơn 70 văn bản pháp luật riêng.

a. Cấu trúc quản lý của AIFC

Chế độ quản lý tại AIFC được xây dựng phù hợp với các tiêu chuẩn quốc tế được công nhận rộng rãi. Trong số đó, cần kể đến các tiêu chuẩn Basel III (*Basel III is an internationally agreed set of measures developed by the Basel Committee on Banking Supervision in response to the financial crisis of 2007-09*), Tổ chức Quốc tế các Ủy ban Chứng khoán (*The International Organization of Securities Commissions*, IOSCO), Hiệp hội các Nhà quản lý Bảo hiểm Quốc tế (*The International Association of Insurance Supervisors*, IAIS), Lực lượng Đặc nhiệm Tài chính (*The Financial Action Task Force*, FAT)… . Việc áp dụng các tiêu chuẩn quốc tế này nhằm thúc đẩy sự công bằng, minh bạch và hiệu quả của thị trường tài chính, bảo vệ lợi ích của nhà đầu tư và khách hàng dịch vụ tài chính, giảm thiểu rủi ro hệ thống và từ đó nâng cao tính cạnh tranh của AIFC.

Hội đồng Quản lý AIFC (*the Astana International Financial Centre Management Council*) chịu trách nhiệm xây dựng kế hoạch chiến lược tổng thể, quảng bá AIFC trên thị trường toàn cầu, thu hút các thành viên tiềm năng tham gia AIFC. Hội đồng bao gồm các lãnh đạo một số trung tâm tài chính toàn cầu. Tổng thống Kazakhstan trực tiếp lãnh đạo Hội đồng quản lý AIFC.

Thống đốc AIFC (*Governor of the Astana International Financial Centre*) có chức năng và quyền hạn chủ yếu là tổ chức và điều phối sự tương tác hài hòa

20 Điều 2 Hiến pháp Cộng hòa Kazakhstan năm 1995 (sửa đổi, bổ sung năm 2017).

giữa các đơn vị, nhân sự của AIFC; đại diện cho lợi ích của AIFC và các cơ quan của AIFC trong quan hệ với các cơ quan nhà nước, các tổ chức khác, trong và ngoài Kazachtan; ban hành các văn bản quy định những vấn đề không thuộc thẩm quyền của Hội đồng quản lý.

Cơ quan Dịch vụ tài chính Astana (*the Astana Financial Services Authority,* AFSA) là pháp nhân được thành lập để quản lý các dịch vụ tài chính, dịch vụ phụ trợ và các dịch vụ liên quan nhằm duy trì sự an toàn và tính lành mạnh của hệ thống tài chính trong lãnh thổ AIFC. AFSA độc lập với cả hoạt động dịch vụ tài chính và phi tài chính diễn ra tại AIFC.

Cơ quan đảm bảo hoạt động của Trung tâm Tài chính Quốc tế Astana (*the Astana International Financial Centre Authority*, AIFC Authority) là một pháp nhân dưới hình thức công ty cổ phần do Ngân hàng Quốc gia Cộng hòa Kazakhstan thành lập nhằm đảm bảo các điều kiện thích hợp để các cơ quan của AIFC, các Bên tham gia AIFC và nhân sự hoạt động một cách thông suốt. Cơ quan AIFC có mục tiêu cung cấp hỗ trợ về mặt tổ chức cho các cơ quan AIFC, các Bên tham gia AIFC và nhân viên của họ.

b. Cơ chế giải quyết tranh chấp trong AIFC

- Tòa án trong AIFC (*the AIFC's Courts*)

Hiến pháp Kazakhstan năm 1995, sửa đổi năm 2018, xác định AIFC không chỉ là IFC mà còn là nền tài phán độc lập so với nền tài phán của Cộng hòa Kazakhstan, được áp dụng thông luật của Vương quốc Anh. Việc Tòa án AIFC hoạt động độc lập và tách biệt với hệ thống tư pháp của Cộng hòa Kazakhstan chính là đặc trưng nổi bật của AIFC. Sự tồn tại trên lãnh thổ của Kazakhstan nền tài phán theo dân luật và nền tài phán theo thông luật trong phạm vi của thủ đô Astana cũng đã gây ra nhiều tranh luận, phản bác từ chính trong thượng tầng lãnh đạo và giới khoa học Kazakhstan.[21] Tuy nhiên, cần lưu ý là toàn bộ thành phố Astana là một trung tâm tài chính quốc tế.

Luật Hiến pháp số 438-V quy định các nguyên tắc, điều khoản cơ bản sau về Tòa án AIFC:

Thứ nhất, Tòa án AIFC có thẩm quyền tuyệt đối đối với các tranh chấp trong lĩnh vực dân sự, tài chính và lao động phát sinh giữa các bên tranh chấp tại AIFC. Tòa án được tổ chức theo hai cấp: (i) Tòa án sơ thẩm xét xử các vụ việc thuộc thẩm quyền. Trong Tòa sơ thẩm có Tòa khiếu nại nhỏ, cụ thể là các khiếu nại, tranh chấp dưới 150.000 USD; (ii) Tòa phúc thẩm xét xử theo thủ tục phúc thẩm các kháng cáo đối với bản án của Tòa án sơ thẩm.

Thứ hai, luật áp dụng để giải quyết tranh chấp là pháp luật của Anh và xứ Wales. Việc giải thích luật áp dụng chỉ thuộc thẩm quyền của Tòa án AIFC. Ngôn ngữ tố tụng tại Tòa án AIFC là tiếng Anh và các bên được phép dịch các bản án, quyết định ra tiếng Kazakhstan và tiếng Nga.

Thứ ba, các bản án, quyết định của Tòa án AIFC được thi hành như đối với các bản án, quyết định của Tòa án Cộng hòa Kazakhstan.

---

21 Asian Financial Cooperation Association (AFCA), "Astana International Financial Centre", *Asian Financial Cooperation Association*, 2025, https://www.afca-asia.org/Portal.do?method=columnView&channelID=47, truy cập ngày 28/12/2025.

– *Trung tâm Trọng tài quốc tế AIFC* (*Astana International Arbitration Centre*, AIAC).

AIAC trong Astana IFC được thành lập trên cơ sở Điều 14 Luật Hiến pháp số 438-VZRK ngày 7/12/2015 và theo nghị quyết của Hội đồng AIFC về Trung tâm Trọng tài quốc tế. Trung tâm Trọng tài quốc tế là pháp nhân độc lập với AIFC. Trong trường hợp các bên tham gia AIFC lựa chọn giải quyết tranh chấp phát sinh bằng trọng tài, các trọng tài viên của Trung tâm Trọng tài quốc tế AIFC sẽ giải quyết. Các phán quyết trọng tài do Trung tâm Trọng tài quốc tế AIFC ban hành sẽ được công nhận và thi hành theo lệnh của Tòa án AIFC, không cần thông qua Tòa án của Kazakhstan.[22] Theo số liệu của AIAC, tính đến tháng 3/2024, AIAC có 44 trọng tài viên và hòa giải viên quốc tế. Trung tâm này đã giải quyết 2.349 vụ kiện trọng tài và hòa giải, cũng giữa các bên đến từ 27 quốc gia.[23]

AIAC có tính độc lập cao không chỉ ở quy tắc tố tụng mà còn ở cơ cấu và chất lượng của trọng tài viên. AIAC hoàn toàn mở cửa cho các nhân tài trong lĩnh vực giải quyết tranh chấp, bất kể đến từ quốc gia nào. Ưu tiên lựa chọn của AIAC là những chuyên gia đến từ các nền tài phán theo truyền thống thông luật. AIAC coi tính độc lập của các trọng tài viên là yếu tố vô cùng quan trọng đảm bảo uy tín và chất lượng của mình. Trung tâm Trọng tài quốc tế AIFC mô phỏng theo Trung tâm Trọng tài quốc tế trong DIFC với nỗ lực kết hợp các thông lệ quốc tế tốt nhất.[24]

2.3. Khung pháp lý của Trung tâm Tài chính quốc tế Thượng Hải

Thượng Hải IFC nằm trong nền tài phán của CHND Trung Hoa và thành phố Thượng Hải. Thượng Hải IFC không có tài phán tư pháp riêng biệt như trường hợp Dubai IFC hay Astana IFC. Chính vì vậy, khung pháp lý của Thượng Hải IFC là toàn bộ các luật, quy chế về tài chính do cơ quan lập pháp Trung Quốc, chính phủ Trung Quốc và chính quyền thành phố Thượng Hải ban hành. Việc cải thiện hệ thống thị trường, thu hút và phát triển các tổ chức tài chính có sức cạnh tranh toàn cầu, xây dựng trung tâm thanh toán và quyết toán bằng đồng Nhân dân tệ xuyên biên giới, hiện đại hóa cơ sở hạ tầng tài chính, đổi mới và cải cách thị trường tài chính để các dịch vụ tài chính có thể phục vụ phát triển kinh tế và xã hội, hướng tới môi trường tài chính có sức cạnh tranh toàn cầu là những mục tiêu của các luật, quy chế về tài chính được ban hành.[25]

a. Cấu trúc quản lý của Trung tâm Tài chính quốc tế Thượng Hải

Hoạt động tài chính của Thượng Hải IFC được quản lý bởi các cơ quan chức năng quốc gia thông qua các văn phòng của họ tại Thượng Hải. Ví dụ, Ngân hàng Nhân dân Trung Quốc (*People's Bank of China*, PBOC) chịu trách

22 Bakhyt Tukulov, "On the court and arbitration at the Astana International Financial Center", *Chambers and Partners*, 2018, https://chambers.com/articles/on-the-court-and-arbitration-at-the-astana-international-financial-center, truy cập ngày 28/12/2025.

23 Shalala Valiyeva, "On the court and international arbitration at the Astana International Financial Center for the investors in the oil and gas industry", *American University Washington College of Law Research Paper*, 2024.

24 Moore & Van Allen PLLC, "Law of Astana International Financial Centre", *International Comparative Legal Guides (ICLG)*, 2018, https://www.mvalaw.com/assets/htmldocuments/Law%20of%20Astana%20International%20ICLG%20Article%2001.24.18%20updated.pdf, truy cập ngày 28/12/2025.

25 Shanghai Municipal Financial Regulatory Bureau, *tlđd*, 2022.

nhiệm về chính sách tiền tệ, đồng thời đóng vai trò quan trọng trong việc quản lý và giảm thiểu rủi ro tài chính, duy trì ổn định tài chính và điều phối việc quản lý rủi ro hệ thống liên quan đến nhiều tổ chức, thị trường hoặc quốc gia. Ủy ban Quản lý chứng khoán Trung Quốc (*China Securities Regulatory Commission*, CSRC) quản lý thị trường chứng khoán và thị trường tương lai quốc gia.

Hoạt động của Thượng Hải IFC được quản lý trực tiếp bởi Văn phòng Dịch vụ tài chính của chính quyền thành phố Thượng Hải (*Shanghai Financial Services Office*, SHFSO) được thành lập vào tháng 9/2002. Văn phòng có các nhiệm vụ thi hành pháp luật, quy định và chính sách quốc gia liên quan đến tài chính, phối hợp với các sở, ban, ngành khác xây dựng chính sách, pháp luật nhằm thúc đẩy Thượng Hải phát triển thành IFC cũng như các kế hoạch dài hạn và hàng năm cho sự phát triển của ngành tài chính.

b. Tòa án Tài chính Thượng Hải

Tòa án Tài chính Thượng Hải được thành lập theo Quyết định của Ủy ban Thường vụ Đại hội đại biểu nhân dân toàn quốc Cộng hòa Nhân dân (CHND) Trung Hoa khóa 13 ngày 27/4/2018. Tòa án Tài chính Thượng Hải là tòa chuyên trách tài chính đầu tiên tại Trung Quốc, được kỳ vọng sẽ củng cố ảnh hưởng quốc tế của công lý tài chính Trung Quốc, ngăn ngừa rủi ro tài chính, định hướng ngành tài chính phục vụ nền kinh tế và củng cố quá trình chuyển đổi Thượng Hải thành một IFC vào năm 2020.

Thẩm quyền của Tòa án Tài chính Thượng Hải được quy định trong Quy chế do Tòa án Nhân dân tối cao CHND Trung Hoa ban hành ngày 7/8/2018. Tòa án Tài chính Thượng Hải có thẩm quyền xét xử như Tòa án Nhân dân trung cấp sơ thẩm tại Thượng Hải nhưng chuyên trách đối với các vụ án dân sự, thương mại tài chính. Tòa án Tài chính Thượng Hải xét xử phúc thẩm bản án hoặc quyết định của Tòa án cấp quận tại Thượng Hải về các tranh chấp dân sự, thương mại, tài chính, hành chính tài chính.

Theo Điều 1 Quy chế về Tòa án Tài chính Thượng Hải do TANDTC nước CHND Trung Hoa ban hành, Tòa án Tài chính Thượng Hải có thẩm quyền xét xử sơ thẩm như TAND trung cấp tại Thượng Hải đối với các vụ án dân sự và thương, mại tài chính. Những tranh chấp này cơ bản là những tranh chấp tài chính thương mại và những tranh chấp dân sự liên quan đến tài chính nhưng không giới hạn bởi hoạt động của IFC Thượng Hải.

Tòa án Tài chính phúc thẩm Thượng Hải thụ lý kháng cáo đối với bản án hoặc quyết định của Tòa án sơ thẩm Thượng Hải về tranh chấp dân sự, thương mại tài chính, hành chính tài chính. Tòa án Nhân dân cấp cao Thượng Hải thụ lý kháng cáo bản án hoặc quyết định sơ thẩm của Tòa án Tài chính Thượng Hải.[26]

c. Trung tâm trọng tài quốc tế

Trung tâm Tài chính quốc tế Thượng Hải không có trung tâm trọng tài quốc tế riêng, chịu sự quản lý của Trung tâm. Việc giải quyết các tranh chấp tài chính bằng trọng tài sẽ được bất cứ trung tâm trọng tài nào ở Thượng Hải giải quyết theo sự lựa chọn của các bên. Tới thời điểm hiện tại, ở Trung Quốc

26 Shanghai Financial Court, "Introduction to the Shanghai Financial Court", *Shanghai Financial Court*, 2025, http://www.shjrfy.gov.cn/jrfy/English/about.jsp, truy cập ngày 28/12/2025.

có 282 trung tâm trọng tài[27] trong số đó có 5 trung tâm hàng đầu gồm: Tòa án Trọng tài Thượng Hải (*Shanghai Court of Financial Arbitration*, SCFA); Tiểu Ban Thượng Hải Ủy ban Trọng tài kinh tế thương mại Trung Quốc (*China International Economic and Trade Arbitration Commission Shanghai Sub-Commission*, CIETAG); Ủy ban Trọng tài Bắc Kinh (*Beijing Arbitration Commission*, BAC); Ủy ban Trọng tài Thượng Hải (*Shanghai Arbitration Commission*, SHAC), Tòa án Trọng tài quốc tế Thẩm Quyến (*Shenzhen Court of International Arbitration*, SCIA).

Bên cạnh các trung tâm trọng tài, các doanh nghiệp, nhà đầu tư tham gia các giao dịch tài chính tại IFC Thượng Hải có thể lựa chọn Trung tâm hòa giải thương mại quốc tế Thượng Hải (*Shanghai International Commercial Mediation Center*, SHICMC) được thành lập vào tháng 5/2024 và Trung tâm hòa giải thương mại Thượng Hải (*Shanghai Commercial Mediation Center*, SCMC) thành lập năm 2011.

3. Một số hàm ý cho việc xây dựng khung pháp lý cho Trung tâm Tài chính quốc tế tại Thành phố Hồ Chí Minh

Theo Nghị quyết số 222/2025/QH15 ngày 26/7/2025 mục tiêu thành lập trung tâm tài chính ở Việt Nam là thúc đẩy tài chính bền vững, kết nối với các thị trường và trung tâm tài chính lớn trên thế giới, tạo điều kiện liên kết các sàn giao dịch trong nước với quốc tế, thúc đẩy dòng vốn đầu tư và phát triển dịch vụ tài chính ứng dụng công nghệ.[28] Những nghiên cứu về IFC ở Việt Nam đã khẳng định những điều kiện tương đối thuận lợi để xây dựng định chế tài chính đặc biệt này.[29]

3.1. Về luật áp dụng trong Trung tâm Tài chính quốc tế Thành phố Hồ Chí Minh

Luật áp dụng là yếu tố cốt lõi trong khung pháp lý dành cho IFC. Các quy định pháp luật về tài chính, ngân hàng, chứng khoán, bảo hiểm, nếu đủ khả năng phát triển các quan hệ tài chính dựa trên quyền tự do, bình đẳng, công bằng và minh bạch, có khả năng thúc đẩy vốn hóa, sẽ phù hợp với IFC. Các nước theo truyền thống thông luật có khung pháp lý phù hợp hơn cho việc thành lập và hoạt động của các IFC. Tuy nhiên, việc áp dụng hoàn toàn thông luật như ở mô hình DIFC và Astana IFC chỉ có thể xảy ra trong những điều kiện nhất định.

Thứ nhất, các lĩnh vực pháp luật cần cho thị trường tài chính nói chung và IFC nói riêng ở các nước theo truyền thống thông luật đã tồn tại. Các nước theo truyền thống luật dân sự phải thay đổi hiến pháp và hệ thống pháp lý hiện hành mới có thể áp dụng thông luật. Thực tiễn cho thấy mô hình IFC ở Dubai, Astana không nhiều. Việt Nam đã lựa chọn áp dụng pháp luật quốc gia trong

27 English.gov.cn, "China strives to further improve arbitration network with 282 institutions", *The State Council of the People's Republic of China*, 2024, https://english.www.gov.cn/news/202409/06/content_WS66dadf1cc6d0868f4e8eaada.html, truy cập ngày 28/12/2025.

28 Nghị quyết số 222/2025/QH15 ngày 27/06/2025 của Quốc hội về Trung tâm tài chính quốc tế tại Việt Nam.

29 VnEconomy, "Vietnam has full conditions to establish international financial centers: Prime Minister", *VnEconomy*, 2025, https://en.vneconomy.vn/vietnam-has-full-conditions-to-establish-international-financial-centers-prime-minister.htm, truy cập ngày 28/12/2025.

hoạt động của IFC tại Thành phố Hồ Chí Minh (HCM-IFC). Điều này có nghĩa là Việt Nam không tiếp nhận toàn bộ truyền thống thông luật cho HCM-IFC. Sự lựa chọn này có nghĩa là Việt Nam sẽ áp dụng một số nền tảng cốt lõi phù hợp với IFC, song không thay đổi nền tài phán tư pháp quốc gia thành tài phán tư pháp lưỡng thể.

Thứ hai, án lệ tài chính hầu như chưa có ở trong nền tư pháp quốc gia Việt Nam. Điểm mạnh của thông luật đối với hoạt động của IFC chính là án lệ tài chính. Chính vì vậy, áp dụng thông luật hoàn toàn ở HCM-IFC như trong trường hợp DIFC và Astana IFC chắc chắn không mại lại hiệu quả như kỳ vọng.

Luật áp dụng tại HCM-IFC là các quy định trong Nghị quyết số 222/2025-QH15, pháp luật hiện hành của Nhà nước CHXHCN Việt Nam trong trường hợp Nghị quyết không quy định.[30] Pháp luật nước ngoài có thể được các bên là cá nhân, tổ chức nước ngoài thỏa thuận với điều kiện pháp luật nước ngoài được lựa chọn không trái với nguyên tắc cơ bản của pháp luật Việt Nam. Trường hợp các bên không thỏa thuận về luật áp dụng thì pháp luật của nước có mối liên hệ gắn bó nhất với giao dịch đó được áp dụng. Đối với các giao dịch liên quan đến quyền sở hữu, quyền khác đối với bất động sản, thuê bất động sản hoặc sử dụng bất động sản làm tài sản bảo đảm, pháp luật của nước nơi có bất động sản sẽ được áp dụng. Như vậy, việc áp dụng pháp luật ở HCM-IFC về cơ bản là pháp luật hiện hành của nước CHXHCN Việt Nam với một số ngoại lệ về áp dụng pháp luật nước ngoài theo cách tiếp cận trong Luật Trọng tài thương mại năm 2010. Nghị quyết số 222/2025-QH15, Nghị định số 328/2025/NĐ-CP, Luật Tòa án chuyên biệt tại Trung tâm tài chính quốc tế năm 2025 (viết tắt là Luật TACB năm 2025) cho thấy một số vấn đề liên quan đến luật áp dụng đáng lưu ý sau:

Thứ nhất, Việt Nam giữ nguyên nền tảng dân luật trong tổ chức và vận hành HCM-IFC, Đà Nẵng (ĐN)-IFC với việc áp dụng một số nguyên tắc cơ bản đặc thù của thông luật liên quan đến giao dịch tài chính quốc tế. Điều này có nghĩa Việt Nam sẽ gặp thách thức lớn trong áp dụng pháp luật hiện hành đối với hoạt động của HCM-IFC, ĐN-IFC. Nhiều luật chuyên ngành gắn với hoạt động tài chính, đầu tư, chứng khoán, bảo hiểm v.v... sẽ được áp dụng khi HCM-IFC, ĐN-IFC chính thức hoạt động. Trong bối cảnh các luật chuyên ngành đang còn khá nhiều bất cập so với yêu cầu của giao dịch tài chính quốc tế, Việt Nam cần sửa đổi cơ bản các luật chuyên ngành của mình.

Thứ hai, cần hiểu đúng bản chất của áp dụng thông luật. Việc tiếp nhận hoàn toàn nền tảng thông luật vào các IFC như UAE, Kazakhstan không phải là giải pháp duy nhất mang lại hiệu quả. Nhiều nước phát triển như Pháp, Italia, Đức, v.v. thành lập các IFC nhưng không chọn phương án tiếp nhận hoàn toàn nền tảng thông luật. Pháp, Italia, Đức không cho phép các trung tâm tài chính ban hành luật có hiệu lực độc lập với pháp luật quốc gia. Để có khung pháp lý phù hợp với IFC, nhiều quốc gia đã hoàn thiện các lĩnh vực pháp luật chuyên ngành cần thiết để IFC hoạt động bền vững và hiệu quả. Tiếp nhận hoàn toàn nền tảng thông luật trong việc tổ chức và vận hành IFC trong các nước theo dân

30 Điều 6 Nghị quyết số 222/2025/QH15.

luật cũng đã gặp những vấn đề.[31] Thông luật chú trọng áp dụng các nguyên tắc tự quyết, quyền tự do tối đa của các chủ thể tham gia quan hệ thương mại, tài chính, dân sự. Thông luật coi thỏa thuận của các bên là căn cứ chủ yếu để giải quyết các tranh chấp, trừ trường hợp thỏa thuận trái với trật tự công và đạo đức xã hội. Việt Nam cần bổ sung vào các luật chuyên ngành về tài chính, đầu tư, chứng khoán những quy định đảm bảo vững chắc cho sự thỏa thuận, lựa chọn của các doanh nghiệp trong các giao dịch trên các lĩnh vực này. Đó là cách tạo ra nền tảng pháp lý phù hợp để IFC phát triển bền vững.

Thứ ba, việc áp dụng pháp luật nước ngoài để điều chỉnh các giao dịch tài chính trong trung tâm tài chính không được trái với "các nguyên tắc cơ bản của pháp luật Việt Nam" sẽ là thách thức lớn khó vượt qua khi muốn có khung pháp lý cho HCM-IFC phù hợp với khung pháp lý phổ biến trong IFC. "Các nguyên tắc cơ bản của pháp luật Việt Nam" đang là điểm nghẽn trong thi hành pháp luật ở nhiều lĩnh vực, đặc biệt là trong giải quyết tranh chấp tài chính, thương mại, đầu tư, và trong việc thực hiện các công ước, thỏa thuận quốc tế mà Việt Nam là thành viên. Đặt trong yêu cầu thuận lợi hóa các giao dịch tài chính quốc tế, trong khung pháp lý của HCM-IFC, ĐN-IFC cần sự hiện diện của những cơ chế điều tiết linh hoạt, năng động và cơ chế kiểm soát bằng công cụ thị trường nhiều hơn so với sự cứng nhắc và khó tiên liệu từ "các nguyên tắc cơ bản của pháp luật Việt Nam". Những quy định đột phá như quy định Luật TACB năm 2025 về quyền của các bên từ chối yêu cầu Tòa án hủy phán quyết trọng tài, về thủ tục rút gọn cần được nhân rộng hơn trong các luật chuyên ngành.

3.2. Cấu trúc quản lý Trung tâm Tài chính quốc tế Thành phố Hồ Chí Minh

Cơ quan điều hành là thành tố chủ đạo trong bộ máy điều hành của HCM-IFC, ĐN-IFC. Cơ quan điều hành chịu trách nhiệm quản lý, điều hành IFC, ban hành các văn bản hướng dẫn theo thẩm quyền; tổ chức thi hành các quy định trong Nghị quyết số 222/2025-QH15, Luật TACB năm 2025, Nghị định 323/20025/NĐ-CP, Nghị định số 328/2025/NĐ-CP ngày 18/12/2025.

Cơ quan giám sát IFC thực hiện chức năng giám sát hoạt động tại IFC, có nhiệm vụ thanh tra, kiểm tra, giám sát, phòng ngừa và xử lý vi phạm trong IFC, bảo đảm tuân thủ quy định tại Nghị quyết số 222/2025-QH15, Luật TACB năm 2025, Nghị định số 323/20025/NĐ-CP, Nghị định số 328/2025/NĐ-CP và thông lệ quốc tế.

Cấu trúc quản lý của HCM-IFC theo Nghị quyết số 222/2025-QH15 và Nghị định số 323/2025/NĐ-CP khá gọn nhẹ về mặt tổ chức. HCM-IFC thiếu vắng những cơ quan kiến tạo, thu hút giao dịch tài chính từ các phân khúc đặc thù như chứng khoán, hối đoái, bảo hiểm, hoặc các cơ quan ứng dụng công nghệ số, nhất là fintech, áp dụng tiêu chuẩn giám sát tài chính theo các tiêu chuẩn quốc tế như Basel III, IOSCO. Những cơ quan này giúp kiểm soát rủi ro, đảm bảo an toàn vốn và kiểm soát rủi ro tín dụng.

31 Madi Zailagiuly Kenzhaliyev, "Legal regulation of the Islamic finances: Comparative analysis of the legal framework of the Republic of Kazakhstan, «Astana» International Financial Centre and United Kingdom", *Bulletin of Institute of Legislation and Legal Information of the Republic of Kazakhstan*, Vol. 4 (75), 2023, DOI: https://doi.org/10.52026/2788-5291_2023_75_4_241

3.3. Cơ quan giải quyết tranh chấp

3.3.1. Tòa án chuyên biệt

Khoản 1 Điều 4 Luật TACB năm 2025 quy định Tòa án chuyên biệt tại IFC thuộc hệ thống TAND, có thẩm quyền giải quyết các vụ việc giữa thành viên IFC với nhau hoặc giữa thành viên IFC với cơ quan, tổ chức, cá nhân khác không phải là thành viên IFC. Việc vận hành Tòa án chuyên biệt trong HCM-IFC sẽ cần phải xử lý những thách thức dưới đây:

Thứ nhất, cần xác định rõ bản chất, thẩm quyền của Tòa án chuyên biệt. Kinh nghiệm của các quốc gia cho thấy tòa án trong các IFC có thẩm quyền phổ biến, cơ bản nhất là giải quyết các tranh chấp tài chính, thương mại. Hiện tại trong hệ thống tòa án của Việt Nam có các tòa chuyên trách với thẩm quyền giải quyết các tranh chấp phát sinh trong lĩnh vực lao động, dân sự, kinh tế, thương mại. Tranh chấp phát sinh từ hoạt động của IFC khá đa dạng, thuộc thẩm quyền của các tòa chuyên trách. Pháp luật hiện hành về Tòa án chuyên biệt chưa xác định rõ thẩm quyền giải quyết vụ việc của Tòa án này. Giữa luật áp dụng và thẩm quyền của Tòa án chuyên biệt có một số điểm dễ gây xung đột. Thông thường, tòa án hay trung tâm trọng tài trong các IFC ở các nước được trao thẩm quyền cụ thể về nội dung, tức là thẩm quyền đối với vụ việc. Ví dụ, Tòa Tài chính trong IFC Thượng Hải có thẩm quyền giải quyết tranh chấp tài chính và phạm vi tài phán là thành phố Thượng Hải. Thẩm quyền của Tòa án chuyên biệt cần được quy định rõ ở cả hai phương diện này. Điều 12 Luật TACB năm 2025 quy định thẩm quyền của Tòa án chuyên biệt bao gồm các tranh chấp đầu tư, kinh doanh. Tuy nhiên, giao dịch chính trong HCM-IFC, ĐN-IFC là giao dịch tài chính. Đầu tư, kinh doanh được hiểu rộng là bao gồm cả đầu tư trực tiếp, đầu tư gián tiếp, kinh doanh hàng hóa, kinh doanh dịch vụ. Thương mại theo WTO và các FTA mà Việt Nam là thành viên bao gồm cả thương mại hàng hóa, thương mại dịch vụ. Như vậy, thẩm quyền của Tòa án chuyên biệt là rất rộng, dù được giới hạn trong hoạt động của HCM-IFC và ĐN-IFC.

Thứ hai, Luật TACB năm 2025 cần quy định rõ vị trí của Tòa án chuyên biệt trong thống TAND Thành phố Hồ Chí Minh. Hiện tại, trong hệ thống TAND Thành phố Hồ Chí Minh, theo pháp luật hiện hành, có Tòa án sơ thẩm khu vực và TAND Thành phố Hồ Chí Minh. Xét về thẩm quyền tố tụng, trong hệ thống TAND Thành phố Hồ Chí Minh có tòa án cấp sơ thẩm và Tòa án cấp phúc thẩm. Theo pháp luật hiện hành, Tòa án chuyên biệt cũng có hai cấp xét xử: sơ thẩm và phúc thẩm. Chính vì vậy, phải xác định rõ vị trí của Tòa án chuyên biệt trong hệ thống TAND Thành phố Hồ Chí Minh tương đương với Tòa án sơ thẩm khu vực hay TAND Thành phố Hồ Chí Minh.

Thứ ba, một hàm ý khác về Tòa án chuyên biệt ở HCM-IFC là mối quan hệ tố tụng. Luật TACB năm 2025 quy định các quy tắc tố tụng riêng cho Tòa án chuyên biệt. Với 23 điều về thủ tục tố tụng, Luật này chỉ mới nền tảng tối thiểu cho hoạt động xét xử của Tòa án chuyên biệt. Để hoạt động hiệu quả, Tòa án chuyên biệt cần nhiều hơn 23 điều hiện có trong Luật TACB năm 2025. Hoạt động tố tụng cần tuân thủ nghiêm ngặt các quy trình, thủ tục chi

tiết; thẩm phán cũng như các bên của vụ án phải tuân thủ, không có dư địa cho việc sáng tạo. Nếu HCM-IFC, ĐN-IFC thực hiện thủ tục rút gọn thì cần sửa đổi Bộ luật tố tụng hiện hành hoặc/và chính Luật TACB năm 2025 ở những thủ tục, thời hiệu, thời hạn có khả năng xung đột. Ví dụ, một thành viên nước ngoài nào đó của HCM-IFC khởi kiện doanh nghiệp bất động sản trong nước liên quan đến khoản vay có thế chấp; mâu thuẫn thẩm quyền sẽ phát sinh giữa Bộ luật Tố tụng dân sự năm 2015[32] và Luật TACB năm 2025.

3.3.2. Trung tâm trọng tài quốc tế thuộc Trung tâm Tài chính quốc tế Thành phố Hồ Chí Minh

Khoản 7 Điều 3 Nghị quyết số 222/2025-QH15, Điều 1 Nghị định số 328/2025/NĐ-CP ngày 18/12/2025 quy định Trung tâm Trọng tài quốc tế là tổ chức trọng tài độc lập, thuộc HCM-IFC, cung cấp dịch vụ giải quyết tranh chấp bằng trọng tài và hòa giải thương mại cho các bên là thành viên HCM-IFC theo Luật Trọng tài thương mại năm 2010. Trung tâm trọng tài quốc tế thuộc HCM-IFC, ĐN-IFC được thành lập theo Luật Trọng tài thương mại năm 2010, có thẩm quyền giải quyết tranh chấp theo thỏa thuận của các bên tranh chấp, trừ các tranh chấp thuộc ngoại lệ được quy định trong các văn bản pháp luật hiện hành.

Khoản 3 Điều 30 Nghị quyết số 222/2025-QH15, khoản 5, 6 Điều 4 Nghị định số 328/2025/NĐ-CP quy định phán quyết của Hội đồng trọng tài do Trung tâm Trọng tài quốc tế thuộc IFC thành lập có hiệu lực chung thẩm. Các bên tranh chấp có quyền thỏa thuận từ bỏ yêu cầu tòa án hủy quyết định công nhận hòa giải thành hoặc phán quyết trọng tài có hiệu lực pháp luật của Hội đồng trọng tài, ngoại trừ một số trường hợp. Tòa án không giải quyết yêu cầu hủy phán quyết, quyết định của Hội đồng trọng tài khi các bên đã có văn bản thỏa thuận từ bỏ yêu cầu này.

Những quy định trong Nghị quyết số 222/2025-QH15 về Trung tâm Trọng tài quốc tế, Luật TACB năm 2025, Nghị định số 328/2025/NĐ-CP, Nghị định số 323/2025/NĐ-CP tổng thể đã tạo được cơ chế giải quyết tranh chấp bằng trọng tài phù hợp với pháp luật và thông lệ quốc tế về giải quyết tranh chấp thay thế (*Alternative Dispute Resolution*, ADR) trong các IFC. Mặc dù vậy, ở một số khía cạnh nhất định, việc tổ chức trung tâm trọng tài quốc tế ở hai HCM-IFC và ĐN-IFC cần có những quy định pháp luật theo cách tiếp cận "dựa trên quyền" (*right-based*) để đáp ứng những đòi hỏi của thị trường quốc gia cũng như thị trường tài chính quốc tế. Dưới đây là một số hàm ý cần được cân nhắc trong việc sửa đổi, bổ sung các văn bản pháp luật hiện hành về tài phán trọng tài liên quan đến IFC tại HCM-IFC, ĐN-IFC.

Thứ nhất, việc đặt Trung tâm trọng tài quốc tế "thuộc" HCM-IFC hay ĐN-IFC gây sự nhầm lẫn về địa vị của Trung tâm trọng tài quốc tế thuộc Trung tâm Tài chính quốc tế Việt Nam (*International Arbitration Center of Viet Nam International Financial Center*, VIFCA). Các quy định trong Nghị định số 328/2025/NĐ-CP không vượt qua được khái niệm "thuộc" khi xác định địa vị của trung tâm trọng tài quốc tế như Luật TACB năm 2025 đã thực hiện sau khi

32 Điều 39, Điều 470, Điều 471 Bộ luật Dân sự năm 2015.

có Kết luận số 223/KL-TW. Nghị định số 328/2025/NĐ-CP quy định Trung tâm Trọng tài quốc tế thuộc HCM-IFC, ĐN-IFC song các quy định trong văn bản này chỉ xác định địa vị của nó giống như 49 trung tâm trọng tài đang hoạt động ở Việt Nam, ở Thành phố Hồ Chí Minh, Đà Nẵng nói riêng. Nghị định số 328/2025/NĐ-CP không quy định bất cứ mối quan hệ hành chính nào giữa Ban Điều hành HCM-IFC, ĐN-IFC và Trung tâm trọng tài quốc tế. Tuy nhiên, theo Nghị quyết số 222/2025-QH15 và Nghị định số 328/2025/NĐ-CP, Trung tâm trọng tài quốc tế vẫn "thuộc" HCM-IFC, ĐN-IFC.

Thứ hai, tài phán trọng tài trong nước và quốc tế được thực hiện dựa trên những nguyên tắc cơ bản được quy định trong Luật mẫu (*United Nations Commission on International Trade Law*, UNCITRAL) về trọng tài thương mại. Luật Trọng tài thương mại năm 2010 của Việt Nam đã tiếp nhận các nguyên tắc, quy định cơ bản của Luật Mẫu UNCITRAl. Như vậy, các trung tâm trọng tài đang hoạt động ở Việt Nam cũng như Trung tâm Ttrọng tài quốc tế thuộc HCM-IFC, ĐN-IFC đều có thể trở thành cơ quan giải quyết tranh chấp phát sinh từ hoạt động của HCM-IFC, ĐN-IFC. Điều căn bản là cần lựa chọn trung tâm nào phù hợp, có uy tín quốc tế. Nếu giữa HCM-IFC, ĐN-IFC và Trung tâm Trọng tài quốc tế ở HCM-IFC, ĐN-IFC không có quan hệ giám sát, quản lý thì việc xác định nó thuộc VIFC là không phù hợp với yêu cầu tạo cơ chế giải quyết tranh chấp phù hợp cho VIFC.

Thứ ba, quy định cho phép các bên thỏa thuận từ chối quyền yêu cầu tòa án hủy phán quyết trọng tài rất có ý nghĩa đối với cơ chế giải quyết tranh chấp trong VIFC. Tuy nhiên, việc chỉ áp dụng quy định này đối với các giao dịch trong phạm vi HCM-IFC, ĐN-IFC là chưa đủ mạnh để thúc đẩy tài phán trọng tài. Các giao dịch tài chính quốc tế gắn rất chặt với các giao dịch tài chính nội địa cũng như các doanh nghiệp trong nước. Các giao dịch giữa các thành viên của HCM-IFC, ĐN-IFC với các doanh nghiệp, nhà đầu tư không phải là thành viên cũng gắn chặt nhau ở nhiều khía cạnh. Vì thế, cần đảm bảo sự thống nhất về nền tảng giữa tài phán trọng tài theo pháp luật trọng tài thương mại hiện hành và tài phán trọng tài trong HCM-IFC, ĐN-IFC. Khi phán quyết trọng tài trong các vụ kiện phát sinh từ tranh chấp bên ngoài HCM-IFC, ĐN-IFC được đảm bảo thực hiện tốt, niềm tin đối với tài phán trọng tài ở Việt Nam sẽ được củng cố. Điều này có ý nghĩa rất lớn đối với sự phát triển của HCM-IFC và ĐN-IFC. Xu thế chung của thế giới là sử dụng phương thức trọng tài, hòa giải để giải quyết các tranh chấp thương mại, đầu tư, tài chính.[33] Vì thế khi tài phán trọng tài ở Việt Nam có được niềm tin từ cộng đồng thương mại, đầu tư quốc tế thì việc giải quyết tranh chấp phát sinh từ hoạt động của HCM-IFC, ĐN-IFC sẽ trở thành một sức hút các giao dịch tài chính quốc tế.

Kết luận

Trung tâm tài chính quốc tế có vai trò đặc biệt trong việc thúc đẩy vốn hóa nền kinh tế quốc gia, tạo ra những dòng vốn lưu chuyển đúng quy luật

33 Christine Lagarde, "Strong laws and institutions for a strong global economy", *International Monetary Fund (IMF)*, 2015, https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/28/04/53/sp060413b, truy cập ngày 28/12/2025.

thị trường. Vai trò đặc biệt của IFC đối với sự phát triển của các nền kinh tế trên thế giới được khẳng định. Việt Nam thành lập và vận hành IFC với điểm lựa chọn khá phù hợp là Thành phố Hồ Chí Minh, Đà Nẵng. Trong bối cảnh cạnh tranh mạnh mẽ trên thị trường tài chính quốc tế, khi cơ hội nghiêng về những nền kinh tế có GDP cao, nền kinh tế mở và hệ thống pháp luật tôn trọng quyền tự chủ, quyền tự do lựa chọn của các nhà đầu tư và các tổ chức tài chính. Các quốc gia đi sau như Việt Nam cần có những giải pháp không bị ràng buộc bởi các phương thức quản lý chặt chẽ, mà phải cởi mở và năng động để có thể tạo ra sức hút cần thiết. Trong số các giải pháp đó, việc xây dựng khung pháp lý phù hợp là yếu tố cốt lõi đối với Việt Nam. Nếu muốn xây dựng và vận hành hiệu quả, bền vững IFC, Việt Nam cần tìm cách tạo lợi thế về sức hút thể chế để bù đắp những yếu thế về tiềm lực kinh tế, công nghệ. Nghị quyết số 222/2025-QH15, Luật TACB năm 2025, Nghị định số 328/2025/NĐ-CP đã tạo ra khung pháp lý cơ bản, tiếp nhận tương đối đầy đủ các nguyên tắc và quy định cơ bản hiện đang được áp dụng tại các IFC hàng đầu trên thế giới. Tuy nhiên, cần khẳng định rằng khung pháp lý của HCM-IFC, ĐN-IFC chỉ mới dừng ở giai đoạn nền tảng ban đầu. So với yêu cầu thu hút nguồn lực tài chính toàn cầu, HCM-IFC và ĐN-IFC cần được tiếp tục hoàn thiện để có được hệ sinh thái hoàn chỉnh. Rất dễ nhận ra rằng khung pháp lý hiện tại vẫn chưa đáp ứng đầy đủ các yêu cầu của thị trường tài chính nội địa. Khung pháp lý phù hợp với đời sống tài chính nội địa và toàn cầu hiện đang là thách thức đối với HCM-IFC, ĐN-IFC, nhất là khi chúng bước vào hoạt động thực sự. Đưa HCM-IFC, ĐN-IFC trở thành các trung tâm tài chính khu vực và quốc tế là con đường rất dài, và những gì đạt được mới chỉ là những viên gạch đầu tiên. ●

Tài liệu tham khảo

[1] Mohammad Anaam Hashmi, "An analysis of the United Arab Emirates banking sector", *International Business & Economics Research Journal*, Vol. 6(1), 2007, DOI: https://doi.org/10.19030/iber.v6i1.3338

[2] Madi Zailagiuly Kenzhaliyev, "Legal regulation of the Islamic finances: Comparative analysis of the legal framework of the Republic of Kazakhstan, «Astana» International Financial Centre and United Kingdom", *Bulletin of Institute of Legislation and Legal Information of the Republic of Kazakhstan*, Vol. 4 (75), 2023, DOI: https://doi.org/10.52026/2788-5291_2023_75_4_241

[3] Madi Z. Kenzhaliyev, "Legal regulation of international financial centers: Comparative analysis of international and Kazakhstani experience", *Journal of Actual Problems of Jurisprudence*, Vol. 102(2), 2022

[4] Raph Luo, "Shanghai as an international financial center - Aspiration, reality and implication", *Undergraduate Economic Review*, Vol. 8(1), 2011

[5] Ruisi Zhang, Hongtao Ji, "GDP forecast of Shanghai based on grey model", *Academic Journal of Business & Management*, Vol. 3(9), 2021, DOI: https://doi.org/10.25236/AJBM.2021.030906

[6] Svitlana Sidenko, "International financial centers in the global economy", *Economics & Education*, Vol. 6(4), 2021, tr. 43. DOI: https://doi.org/10.30525/2500-946X/2021-4-6

[7] Shalala Valiyeva, "On the court and international arbitration at the Astana International Financial Center for the investors in the oil and gas industry", *American University Washington College of Law Research Paper*, 2024